

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrške kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. Ne-frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 19. januarja 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoca se lista: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravitelj „Rdečega Prapora“, Ljubljana. Zidovske ulice štev. 5/1.

Krščanski socialci in volilna pravica.

Na naša direktna vprašanja smo dobili konkretno indirektno odgovor, pač precej tak, kakršnega smo pričakovali. Potihem priznavajo krščanski socialci, ki pač sami ne vedo, po kakšni pravici se imenujejo tako, da jim je boj za volilno pravico navaden humbug, demagogično sredstvo, s katerim hočejo prignati v klerikalni tabor dobrodušne misleče elemente, ne pa cilj, ki naj bi delavskemu ljudstvu pomagal do njegove opravičene politične veljave.

Ze v zadnji številki smo povedali, da so imeli takozvani krščansko-socialni delavski zastopniki na dan treh kraljev konferenco na Dunaju, katere se je udeležil tudi dr. Krek iz Ljubljane. Tukaj se je treba prvokrat ustaviti. S tem je namreč dokazano, da slovenske krščansko-socialne stranke ni. Dr. Krek je 27. novembra l. l. predlagal na shodu klerikalnih zaupnikov v hotelu «Union» ustanovitev «slovenske ljudske stranke». S tem je izjavil pač dosti jasno, da prišteva samega sebe «ljudski» stranki. Dr. Krek je bil izvoljen v deželni zbor kot kandidat bivše «katoliško-narodne» stranke,

ki se je potem prekrstila za «slovensko-ljudsko». Tudi to brezdvomno dokumentira njegovo strankarsko pripadnost. Torej tudi na Dunaju ni mogel zastopati druge stranke, kakor «ljudsko». Zastopnika slovenske krščansko-socialne stranke ni bilo tam — ker take stranke ni.

Dobro pa je tudi opozoriti na to, da «ljudska» stranka ni delavska in bilo je zopet slepilo, ako je dr. Krek na Dunaju zastopal slovensko krščansko-socialno delavstvo.

Mimogrede bodi še omenjeno, da nastopajo naši klerikalci vedno kot samostojna stranka: udeležba dr. Kreka na dunajski konferenci pa dokazuje neizpodbojno njih intimno zvezo z dunajskimi krščansko-socialnimi voditelji, vsled česar se tudi ne morejo iznebiti soodgovornosti za gruhe Luegerjeve kompanije.

Konferenca je bila odeta s plaščem globoke tajnosti. Šele v soboto ga je nekoliko odgrnil «Slovenec». Objavil je resolucijo glasovite konference. Torej zopet glasilo ljudske stranke, ki prinaša krščansko-socialne sklepe. Kje je torej krščansko-socialna stranka?

Resolucija pa se glasi po «Slovencu» takole:

Strankarska konferenca krščansko-socialnega delavstva avstrijskega izjavlja, da hoče z vsemi dopustnimi sredstvi nadaljevati boj v doseglo splošne, enake, direktne in t. j. volilne pravice.

V splošni politični stavki pa, ki jo je sklenil socialnodemokratični strankarski shod, ne glede na velike gospodarske pomisleke, ki so proti vsaki splošni stavki, ne vidi primerne sredstva v doseglo tega namena, ker taka stavka pač nalaga, kakor pričajo vse dosedanje izkušnje s političnimi stavkami, delavstvu najtežje žrtve in zamore vreči delavsko organizacijo za deset-

letja nazaj, nikakor pa ji ni mogoče doseči zaželjenega uspeha. Strankarska konferenca pa po najtemeljnejšem posvetovanju tudi izjavlja, da je splošna politična stavka v Avstriji za sedaj še nemogoča, ker organizacija delavstva v vseh svojih političnih in strokovnih smerah še ni zadostno izpopolnjena in utrjena ter bi splošna stavka v javnosti ne dobila one moralčne podpore, ki edina omogoči uspeh.

Vsled tega je strankarska konferenca v interesu skupnega delavstva prisiljena izreči se odločno proti sklepu soc. demokratičnega strankarskega shoda.

Ne more drugače, kakor da označi način, s katerim je ta shod razpravljal vprašanje splošne stavke, kot silno lahkomišljen in vidi v tem ravnanju brezvestno igranje z življenjem in eksistenco tisočih delavcev.

Strankarsko vodstvo pozivlje vse somišljenike, naj povsodi pojasnjujejo to zadevo delavstva v tem smislu.

V vprašanju volilne pravice, o kateri se je tudi posvetovali se je konferenca zedinila za sledečo zahtevo:

1. Volilna pravica naj se da vsem 24 let stariim avstrijskim državljanom moškega spola, in sicer:
 - a) v domovinski občini po preteku šestih mesecev;
 - b) zunaj domovinske občine po preteku enega leta.
2. Vpelje naj se volilna obveznost.

Ako bi se bili delavci zanašali kdaj na klerikalce, ki se imenujejo krščanske socialce, bi morali reči sedaj: Podlo izdajstvo! Ali delavstvo, ki je od začetka vedelo, da je krščanskim junakom splošna in enaka volilna pravica samo fraza in komedija, ni presenečeno, temveč vidi, da se je le zgodilo, česar je pričakovalo.

Izjava resolucije proti politični stavki je skrajno hinavska. Praktično je seveda brez vrednosti, kajti ako bodo hoteli delavci štrajkati, ne bodo vprašali krščanskih socialcev, ako jim dovolijo. O politični stavki nimajo tisti ljudje sploh nobenega pojma in če si jo predstavljajo tako, kakor navaden gospodar-

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

Ali pošten je tak gorski potok vendar še vedno, dokler ne pride med ljudi, ki ga skelé in zastrupe. Bister je kakor steklo in dovoljuje, da se mu gleda do dna. In tako vidi tudi kaplan, kako se v globočini valja truplo ob rešetki pri mlinu, pa proti jezi. Dvakrat pograbi črevlje in jih sezuje, skoči v mrzlo valovje in izgine v njem. Vse to se zgodi skoraj mehanično, samo ena misel ga navdaja; veseli se, da se je v dijaških letih naučil plavati. Pod vodo tipa z rokami in pograbi nekaj, kar pa mu ostane v rokah lahko kakor peresce. To prepusti deroči struji in grabi globokeje; sedaj zagrabi roko

telesa, ki ga vrti voda dalje. Z vso močjo se plavajoč upre sili besnečega potoka, ki noče izpustiti svoje žrtve, temveč bi rajši pogoltnil še drugo. Že sta oba blizu jezu; le še nekoliko korakov dalje in oba se morata raztreščiti tam ob skali.

Grozna je borba v sovražnem valovju, pač samo boj za ohranitev lastnega življenja; kajti truplo, ki ga drži kaplan v rokah, se zdi brez življenja, tako je svinčeno težko in nepremično.

Ali tudi tukaj premaga človeška volja naravno moč. In ko se sedaj posreči kaplanu, da se z eno roko krepko oprime kamna je delo dovršeno. Bilo je pač treba še mnogo truda, preden je dosegel s svojim bremenom črez jez suho zemljo. Komaj pa je ubegnul lastni veliki nevarnosti, ki je brez pomisleka skočil vanjo, se mu je povrnila zavest in mirna misel. Kaj naj stori sedaj? Prva misel mu je, pohiteti v mlin po pomoč; toda tam je danes vse izumrlo, saj so vsi prebivalci

na svatbi. Da pohiti v vas? Preden pride tja, je morda vsaka pomoč zaman, ako je sploh še mogoče pomagati. Kaj naj stori? Tu leži mrtvo človeško truplo pred njim na živih, svežih, cvetnih ruših, blede, z zatisnjenimi očmi. Ali se sme on, duhovnik, tudi sedaj še dotakniti tega trupla? Saj je to žensko telo! Tedaj se spomni, da so imeli v duhovniškem seminarju posebna predavanja o reševanju zamrtnikov. Kakšen namen bi imela taka predavanja, ako duhovnik ne bi smel praktično porabiti vseukov, ki jih je dobil tam? V božjem imenu torej začne z drugim delom rešitve. Morda je vendar še kaj življenja v tem telesu. Milo se mu stori, ko vidi to truplo odrevenelo pred seboj. Mokrota je enostavno obleko tako prilepila ob telo, da so se njega krasne oblike jasneje odražale. In toliko lepote naj bi bilo že posvečene smrti in gnilobi? Bilo je treba hitro delati. Najprej je poskusil, odstraniti vodo, ki je vdrla v usta in v pljuča. Potem

ski štrajk, pokazujejo le, da se o delavskem gibanju niso naučili ničesar, niti iz teorije, niti iz aktivnih dogodkov. Naša naloga seveda ni, da bi jih poučevali, kako se vodi take stavke. Skrajno naivna — ali hudobna — je pa trditev, da dokazujejo vse dosedanje izkušnje neuspešnost politične stavke. To trdijo v čast, ko so delavci na Ruskem premagali absolutizem! Gospodje: Kunschak, Krek, Stojalowsky et consortes imajo še drug argument: Organizacija delavstva v Avstriji še ni zadostno izpopolnjena in utrjena. To govore ljudje, ki so najhujši sovražniki neodvisne delavske organizacije! To podpisuje Krek, ki je hvalil Gutenberga, da je razpustil železničarsko organizacijo!

Skoraj bi Vas bili previsoko taksirali, gospod dr. Krek! Tudi Vi ste navaden klekalec . . .

Ali dobro. Če s politično stranko res ne bi bilo nič: Kako, s kakšnimi sredstvi naj se pribori splošna in enaka volilna pravica, ako se je ne doseže po lepem? Kdor hoče zmagati, mora vendar tudi vedeti, kako se bode bojeval. Fraza «z dopustnimi in primernimi sredstvi» ni nič; to je samo pesek v oči.

Stavka je zadnje sredstvo, ki je delavcem na razpolago. In kdor pravi delavcem: «Štrajkati pa ne smete,» pravi enostavno: «Ako vržemo oglodano kost pred vas, morate biti tudi zadovoljni, nam pa hvaležni, da ste jo dobili.»

Krščansko-socialna družba se moti. Ako ne pomagajo druga sredstva, bode politična stavka tudi primerno orožje in delavstvo se ga bode poslužilo, ne da bi vprašalo krščanske socialce ali pa koga drugega za njegove simpatije in antipatije. Dunajska resolucija je samo sklep zadrege. Lueger hoče pelletno bivanje kot pogoj za volilno pravico. Ker je ta lopovščina preveč razburila duhove celo v krščansko-socialnem taboru, — so si izprosili dovoljenje, da smejo v svoji resoluciji znižati to zahtevo. Ostala je seveda še dosti krščansko-socialna in protidelavska; kajti vsak pogoj podaljšane bivanja je sovražen delavcem. Ako bi bili rekli: «Če ne pojde drugače, sprejmemo šestmesečno odnosno enoletno bivanje,» bi se bilo reklo: Mnogo korajže nimajo. Ali ko sami zahtevajo tako podaljšanje in vrhutega še skrajno farizejsko volilno obveznost, se ne more reči nič drugega, kakor: Izdajstvo.

je moral, kakor se je še spominjal, umetno dihanje. V ta namen pa je treba osvoboditi prsi iz tesnega oklepaja modrca. Iz žepa vzame nožiček. S tresočimi rokami ga odpre, toda ko vidi, kako se zasveti jeklo na solncu, mu je pri duši, kakor da je zdravnik pri važni operaciji. Krepko prime za modrc, pa prereže tesni oklepaj.

Snežnobeke prsi dekleta se pokažejo. Kaplanova roka čuti, da je telo še toplo, zaman pa išče le najtišjega srčnega utripaja. Seveda je vedel, da bi mnogo finejše uho začulo bitje srca, ali ni se upal prisluskovati, ker bi bil moral položiti lice na golo dekletovo telo. Torej hitro z umetnim dihanjem, ako je sploh še mogoče pomagati. Pokleknil je ob glavi navidezno mrtve, prijel je zglobo, pa je potegnil roki navzgor, da so se grudi vzdignili in potem jih je zopet pustil.

Začetkoma je izvajal to gibanje prehitro, potem pa ga je spravil v soglasje z globokimi dihi lastnih prs.

Sedaj se je tudi kaplan umiril in je imel dosti časa, da je lahko razmišljal. Otrpjenim rokam, ki jih je krepko držal, se je poznalo na žuljih, da so vajene dela. Ramena so bila polna in okrogla. Kmalu je bilo kaplanovo čelo pokrito s toplim potom,

Vse to ne bode zastrašilo delavcev. Kar so rekli, pri tem ostane: Volilna pravica mora biti splošna in enaka, nepopačeno splošna in enaka, drugače pa boj; in če je v tem boju treba štrajkati, pride tudi štrajk, pa naj sklepajo Krek in tovariši, kar hočejo.

Politični odsevi.

Avstrija pa Srbija in Bolgarija. Avstrijska visoka politika je zopet enkrat blamirana do kosti. Naš zenialni minister Goluchowski ima menda na Balkanu velikanske načrte. To se vsaj lahke sodi po vseh akcijah, ki jih je izvršil, ali vsaj poskusil izvršiti glede balkanskih dežel, posebno po njegovih intervencijah zaradi Makedonije. Kakšni so tisti visokoleteči načrti, naj vedo bogovi; morda jih Goluchowski sam ne pozna natančno. Pozitivno je pač, da mu je bilo vedno mnogo ležeče na tem, pridobiti Avstriji kar največ mogoče upliva na Balkanu, torej tudi v Srbiji in Bolgariji. Od diplomata s takimi nameni bi bilo pred vsem pričakovati in z državniškega stališča tudi zahtevati, da je natančno poučen o vseh dogodkih. Zato imajo tudi države svoje bogato plačane zunanje zastopnike z mnogoštevilnim osebjem in javna je tajna, da jim služi še cela armada špionov. Ves ta aparat pa ni poučil Goluchowskega, da se pripravlja v Srbiji nekaj, kar daje celi njegovi politiki pravo klofuto. Srbija in Bolgarija sta namreč sklenili takozvano colninsko zvezo, ki sicer še ni definitivna, a radi politične važnosti tega koraka zasluži vsopozornost. Zbliževanje Srbije in Bolgarije naredi lahko konec raznim intrigam, ki so dosedaj preprečile vsako naravno konsolidiranje na Balkanu. V zunanjem ministertvu je sedaj seveda ogenj v strehi. Goluchowski zahteva od Srbije, naj brezpogojno odstopi od ugovora z Bolgarijo in naj ga ne predloži skupštini. Srbija odgovarja, da to ne gre, da je pa pač pripravljena, izpremeniti take določbe, ki bi ovirale trgovinski ugovor z Avstrijo. To Goluchowskemu ne zadostuje. Kaj še pride, se kmalu pokaže.

Ako se premotri stvar mirno in hladno, se vidi, da s trgovinskega stališča Avstriji ne bi bilo treba besneti. Uvoz in izvoz v Srbijo se giblje med 20 in 25 milijoni kron, kar torej ni tako velikansko, da bi srbsko-bol-

ki je kapal na blede čelo rešenega dekleta. Ej, da bi le kdo prišel, ki bi se ž njim izmenjal pri delu. Ali nihče se ne prikaže. Morda je bolje tako. Samo malo jato vrabcev prititi od mlina in blebetavi ptiči si ščabljuje pripovedujejo svoje misli. „Civ čiv, glej glej, no, kaj še, kaplan!“ — „Kaplan pa deklet, pa mlado deklet.“ — „Lepa reč, lepa reč, res — grem sosedi povedat — povedat — poveda —“ Glej, glej, kakšne meče ima — debele, debele — Cenka ima lepe, lepe — lepe kakor vrabec — Cenka se ženi — se ženi.“ — „Se ženi? Kdo pa jo snubi? Kaj, Miha? Kaj, Janez? Kaj, Jurček?“ — „Ej, Pepe, da Pepe.“ — „Kaj Pepe? Cenka ima Miha rada, Janeza rada, Jurčka rada — kuukal skozi okno.“ — „Jaz tudi — jaz tudi — skozi okno — Cenka debela, Cenka debela —“. Naenkrat pa poskoči mačka, Cenkina ljubljenska, iz trave in s hitrim skokom pograbi preglasnega brbljavca pa ga raztrga z zobmi. Ustrašeni odlete ostali, zabavljajo pa še dalje: „Cenka debela, Cenka debela, Miha, Janez, Jurček, pa tudi kaplan — no, taka reč, nič prida ljudje!“ . . .

Že dvakrat je slišal kaplan, da je ura bila na bližnjem zvoniku; in še ni bilo znamenja, da se povrača življenje. Roke so

garski ugovor pomenil veliko škodo. Kar Avstriji škoduje, je ogrska politika. Če pa trgovinski interesi niso v nevarnosti, tedaj se mora skrivati za njimi pač nekaj političnega in glasovom, ki so pripovedovali, da upa Goluchowski na Balkanu pridobiti zemlje za Avstrijo, postanejo verjetnejši. Ako se pa to Goluchowskemu prekriža, je le prav, kajti nihče pameten si ne želi vojske zaradi sandžaka ali kakšnega vilajeta in končno imajo balkanski narodi kakor vsi drugi pravico, da odločajo sami o svoji usodi.

V hrvatskem saboru je bila debata v zahtevi zagrebskega sodišča, da se mu izroči poslanec dr. Vinkovića, Harambasića in Banjavčića zaradi veleizdaje, ki jo opaža sodišče v nekih saborskih mejklicih. Imunitetni odsek predlaga, naj se zavrne izročitev. Češ, da poslanci niso zakrivili veleizdaje. Pozicija zahteva, naj se zavrne zahtevo sodišča, ker sodišče sploh nima pravice, preganjati poslance zaradi tega, kar govore v saboru. Vlada večina pa je sprejela odsekov predlog in je tako sama osmešila saborski imunitet.

Z Ogrskega prihajajo glasovi o novih poskusih pomirbe. Najnovejši posredovalec je nekdanji ministerski predsednik Wekerle. Še pred njim pa je baje poskušal posredovati nadvojvoda Josip. Wekerle je konferiral s Košutom, ki je izrekel željo, naj bi se Wekerle postavil na čelo prehodnemu ministertvu in koalicija bi mu dovolila proračunski indennitet za nekoliko mesecev. Wekerle pa je zahteval, da mu mora koalicija dovoliti popolen proračun in rekrute, čemur se pa Košutovci upirajo. Pogovori se pa še nadaljujejo. Ali bode iz te moke kaj kruha in kakšen bode, o tem je težko ugihati. Na Dunaju je bil ogrski domobranski minister Bihar na avdijenici in tudi to spravlja v zvezo s posredovanjem. Po deželi se pa nadaljujejo kravali pri zapriseganju novih velikih županov. V Segedinu, kjer je bivši poslanec Mihael Nagy imenovan za velikega župana, so bile tako hude rabuke na ulicah, da so žandarji streljali ter so ranili štiri ljudi. V Satoralja Ujhelyju, kjer je pomejni grof Pallacivini veliki župan, so odpravili podžupana Dakuša, ki se upira novemu velikemu županu, z brahialno silo iz urada. Peštanski municipij, ki je doslej pobiral prostovoljno vplačane davke, ali jih ni oddajal vladi, hoče uložiti šest hranilničnih knjig, vsako

mu bile že težke kakor svinec. Ali dokler more, hoče izdržati. Kaj ga ni deklet v zadnjem trenutku klicalo, naj ji pomaga? „Jožef!“ je bil njen zadnji vzklik. Mar ga je videla? Odkod je vedela, da mu je ime Jožef? Ali ga je poznala? Pogledal ji je v lice, ali bilo mu je tuje, popolnoma tuje. Nikakor se ni mogel spomniti, da bi jo bil že kdaj videl. A lepo je bilo to lice še v smrti. Toda kaj je to? Ali se ne pojavlja rdeč odsvit na obrazu? Ali ni belina na prsih bolj živa? Hipoma pozabi, da je sam utrujen pa nadaljuje svoje delo. Zaman. Torej je bila tista rdečica le slepilo? A sedaj — vzdih, da se ga komaj sliši — ustnice trepečejo. Tudi kaplanovo srce trepeče veselja. Cloveško življenje ugrabljeno smrti! Še bolj marljivo nadaljuje reševanje. Kmalu opazi, da začno prsi nezavestne že delovati z lastno močjo in njegova roka začuti slab utripaj žile. Novo znamenje življenja — „Jožef“ so dahnile njene ustnice. Kako more vedeti, da je on tukaj? Videti se ne more, trepalnice ima zatisnjene; še le čez nekaj časa odpre oči, ki pa gledajo še srepo, kakor mrtve v daljavo.

Kaplan privzdigne malce njeno telo in ga uravna tako, da ga oživljavajoči solnčni žarki popolnoma zadenejo. Kar je začel

na milijon kron, pri sodišču; ker pa je pričakovati, da nobeno sodišče ne sprejme teh vlog. hoče municijp rekurirati do najvišje instance, potem pa noče več sprejemati prostovoljnih davkov.

Kraljevski princ o splošni volilni pravici. Ko je bil zakon o novi volilni pravici za Bavarsko v nemški gosposki zbornici, se je oglašil tudi bavarski prestolonaslednik princ Ludwig za besedo. Iz njegovega zanimivega govora, ki je značilen tudi za avstrijske razmere, posnamemo po «Frankfurter Zeitung» sledeče stavke: «Vsa specialna vprašanja so sedaj izgubila veljavo in gre se samo za to, ali hoče zbornica državnih svetovalcev (nemška gosposka zbornica) razbiti zakon, ki ga je sprejela zbornica poslancev, ali ne. Merodajno je zame, da želi cela dežela izpremembo obstoječega volilnega reda in da se je izrekla zanjo v ogromni večini. . . Srečne se lahko cenimo, da obstoji za nemški državni zbor volilni zistem, s katerim je največji del prebivalstva zadovoljen. Pogledati je treba le inozemstvo in zlasti tiste države, v katerih so umetni volilni zistemi, ki nasprotujejo čuti pravičnosti velike mase prebivalstva. Da bodo taki zistemi še dolgo obstajali, dvomim. Lahko je mogoče, da jih bodo nadomestili radikalni zistemi. Volitve dajejo po mojem mnenju praviloma takrat pravo sliko mišljenja vsega prebivalstva, ako je volilna pravica splošna, enaka, tajna in direktna. Na Bavarskem je pravzaprav že sedaj splošna, enaka in tajna volilna pravica. Direktne volitve in postavno razdelitev okrajev naj prinese novi volilni zakon. Dežela je pri zadnjih volitvah jasno pokazala svoje mišljenje. Da gosposka zbornica pritrudi zakonu, je v interesu dežele, ki drugače ne doseže miru, pa tudi v interesu gosposke zbornice, ki s tem samo pridobi ugleda. . . »

Krvava ironija je, da včasih kraljevski principi govore bolj demokratično, kakor ljudje, ki se ponašajo s svojimi demokratičnimi in svobodomiselnimi nazori.

Nemški državni kancler knez Bülow je prišel v državnem zboru v hudo zadrego. Neki rezervni častnik je bil odslovljen, ker se ni hotel duelirati s človekom, ki ga je razžalil. Radi tega je interpeliral poslanec Roeren vojnega ministra v Einema. Dotični častnik, dr. Feldhaus, je predložil svojo zadevo častnemu svetu in brigadni zapovednik je naložil temu svetu, naj varuje drja. Feldhausa. Toda

kaplan, dokonča solnce. Črez nekaj časa stopi prednjo, tako da pade njegova črna senca nanjo. Celo telo ji vztrepeta. „Ali si ti hudič?“ so njene prve besede. In ko pade zopet svetla luč na njo, se ozre vsa začudena. Kaj nisem v peklu? Ne, to ni pekel — to so nebesa. Bog me gleda, ali jaz ne morem prenašati njegovega blišča — gotovo si ti angelj varuh, ki me je odnesel v nebesa.“ Polagoma se ji povrne zavest in ona opazi, da ta človek z mokro obleko in z razkuštranimi lasmi le ne more biti angelj in ko še celo opazi, da je njeno gornje telo golo, potegne obleko skupaj ter zarudé pokrije prsi z rokami.

* * *

Življenje ji je kaplan rešil, sedaj jo pač lahko zapusti v miru. Toda ne, tega ne sme, popolnoma mora dokončati svoje delo. Še je bilo treba rešiti nekaj, kar velja največ izza življenja. Njeno čast. Nihče ne sme izvedeti ničesar v poskušenem samomoru. Kdor se je hotel usmrtiti sam, ima za ljudi neizbrisno znamenje sramote na čelu. Boje se ga kakor človeka, ki ga je pekel preklel in obsodi, da se mora povrniti na zemljo. Otroci beže pred njim, stare ženske se križajo, ako ga srečajo. Celo v cerkvi se ljudje daleč umikajo, ako sede tak nesrečnik na klopi.

famozni častni svet je izrekel, da Feldhaus ni vreden, nositi častniško sabljo. Vojni minister v. Einema je odgovoril na interpelacijo, da je cesar Viljem I. dejal, da tistih častnikov, ki lahkoumno žalijo svoje tovariše, ravno tako ne bode trpel v vojski, kakor tistih ne, ki ne znajo braniti svoje časti. To velja tudi danes na Nemškem ravno tako, kakor v Avstriji in na Francoskem. Kar se tiče pregrehe proti božjim zapovedim, naj se prepusti posamezniku, ki poseže po dvoboju, da obračuna s svojim bogom. Častniški zbor ne more trpeti v svojih vrstah človeka, ki ne bi bil pripravljen, nastopiti z orožjem za svojo čast.

To izjavo, ki jo je v. Einema prečital, mu je vročil kancler knez Bülow. Provročila je silno razburjenost in mnogo govornikov se je oglašilo, ki so vehementno polemizirali z ministrom. Bebel je v sijajnem govoru dokazal, da tepta vlada sama zakone in da višji sloji niti svojih predsodkov ne morejo zapustiti. Kanclerja pa bi bilo treba obtožiti po § 110, ker javno ščuje na nepokorščino proti zakonom. Minister Einema se je skušal zagovarjati, pa ni imel sreče.

Na Angleškem se vrše ravnokar nove volitve za parlament. To je gigantična borba med konservativno in liberalno stranko in nesreča je na strani konservativcev. Chamberlainova colninska politika je popolnoma poražena, bivši ministrski predsednik Balfour je propadel, sedanji ministrski predsednik Campbell-Bannerman je v Stirlingu izvoljen soglasno. Angleški liberalni časopisi pravijo, da je to največji politični preobrat izza leta 1832, in reči se more, da imajo prav. Kajti o trgovinski politiki z visokimi colninami ne more biti več govora, imperikalizem je dobil hud udarec, Irčanom pa se pojavlja upanje večje svobode. Sedemdesetletni Chamberlain, ki je začel svojo politično kariero kot radikalec, pa se je pozneje prelevil v liberalca in je končno preskočil v konservativni tabor, nima nobene stranke več, v kateri bi mogel igrati veliko ulogo in težko ni razumeti, da je Balfour plakal, ko je izvedel, da je propadel.

Do 14. t. m. zjutraj je bilo znanih 58 volilnih izidov. Do tistega časa je bilo izvoljenih 45 liberalnih poslancev, ako se računa med nje 8 delavskih kandidatov, potem 12 unionistov in 1 unionistični pristaš svobodne trgovine. Liberalci so pridobili 18,

Zato že ne sme pustiti tukaj, kjer bi jo našli ljudje, kadar se vrnejo iz cerkve, pa bi lahko uganili, kaj se je zgodilo. Pa kaj ni bilo nevarno, da poišče vnovič smrt v vodi, ako jo zapusti samo?

Ali kaj naj stori? Mar naj pokliče ljudi? To bi bilo ravno tako, kakor da obesi na veliki zvon poskus samomora. Ako ji je sam rešil življenje, ji mora tudi sam rešiti čast. Šele sedaj je opazil, da je samo na pol oblečen. Moral je poiskati suktnjo; tedaj se je spomnil na svoj raj, na puščavo. Tako, tako pojde, to je najbolje.

Najprvo je poiskal črevlje, ki so ležale prav blizu, tik kraj potoka. Obul jih je. Potem je vprašal dekle, ki je ostalo od smrti, da lahko gre. Poskusila je vstati, a takoj se je zgrudila brez moči. Ali moralo je biti. Z mladostno močjo jo je vzdignil in šlo je. Seveda počasi; moral jo je bolj nesti, kakor voditi, ali vendar sta se udaljevala bolj in bolj od neugodnega prostora. Črez pečine seveda ni mogla tako urno, kakor je poprej skakal kaplan; morala sta poiskati daljšo pot okrog. Najprej sta prišla črez brv brez ograje. Tu je moral zopet toplo telo čvrsto pritisniti k sebi, ako ni hotel, da prideta zopet oba v nevarnost in ne vtoneta. Srečno sta prelezla brv — srečno

delavski kandidatje 4 nove mandate. Na delavske kandidate je odpadlo 63.692 glasov, vtem ko so jih dobili leta 1900 samo 20.731. Torej vsekakor velik napredek.

Švedski parlament je začel svoje zasedanje. Otvoril ga je kralj Oskar dne 15. t. m. s prestolnim govorom, v katerem je dejal, da so sledili nevarnim dnevom lanskega leta mirnejši časi in da so odnošaji z drugimi državami zadovoljni.

Rusija.

Tako živahno pač ni več poročanje iz Rusije, kakor je bilo v zadnjih tednih; ali to vendar ni dokaz, da bi se bil v državo res že povrnil mir. Da revolucija v glavnem pomenu besede še ni in še ne more biti končana, je pač zelo naravno. Revolucija, ki pomeni temeljito izpremembo glavnega reda, mora napredovati vsled svojih notranjih zakonov; napredovala bode tudi takrat, kadar se snide gosudarstvennaja дума ter začne delovati. Mogoče, da bode v mnogih posledicah takrat še bolj temeljita, kakor sedaj. Ali tudi krvava revolucija še ni končana; pred vsem ne v baltijskih pokrajinah, kjer imajo letski ustaši skoraj vso moč v svojih rokah, in sicer po mestih in po deželi. Dasi ravno je poslala vlada iz Peterburga že razne čete nad Lete, vendar vojaštvo še ni mnogo opravilo. Pokazuje se pa tudi, da ima vlada res le malo zanesljivega vojaštva na razpolago, kajti drugače ne bi bilo umevno, da pošilja proti ustašem iste mornarske bataljone, ki so se prav pred kratkim še sami puntali.

Iz Kavkaza so zadnji čas izostale vse vesti. Nekateri so to tako tolmačili, da je v Kavkaziji vse mirno. Sedaj se izve, da je bila to krvava pomota. Ondotni namestnik grof Voroncov Daškov je poslal dne 7. t. m. carju sledeče poročilo:

«Vsled popolnoma pretrganih zvez med Kavkazem in Rusijo in vsled vesti, ki so jih razširjali revolucionarji, je dobilo tukaj revolucionarno gibanje novih moči. Ustaši so se polastili železnice, uredili so službo v lastnem interesu, organizirali so splošne stavke in pregovarjali so tudi državne uslužbence, naj se pridružijo stavki. Nad mestom in okrajem Tiflis ter nad krajem, kjer gre železnica, sem razglasil vojno stanje. Našlo se je mnogo skla-

tudi za kaplana, namreč brez grešne razvnetosti. Sedaj sta bila na drugi strani in sta se morala povspeti na grič. Živa moč rešena se je krepkeje povračala, sigurneje so stopale noge in ko sta dospela v puščavo, je že lahko sama hodila.

Hvala Bogu, nihče ju ni srečal; sedaj je bila rešena tudi čast.

Drage volje mu je sledila v skrovišče. Tukaj ji je rekel, naj sede, kajti hoja jo je bila zelo utrudila.

Vprašal jo je, kako ji je ime.

„Lenka,“ je odgovorila.

„Tako, ljuba Lenka; ostani tukaj, dokler se ti ne posuši obleka; jaz grem, pa ti prinesem jedila, potem greš lahko počasi domov.“

„Domov — da, domov — na celem svetu nimam domovja. V vodi sem doma, v vodi. Kako pa sem prišla zopet iz vode?“

„Glej, videl sem, ko si padla notri, pa sem te hitro zopet potegnul iz potoka.“

„Zakaj si mi storil to? Tako ubogo, zapuščeno dekle, kakor jaz, nima česa iskati na tem hudobnem svetu. Jaz ne morem živeti in nočem živeti.“

„Ali glej, Lenka, tako ne smeš govoriti. Človeku, ki mu je bog podaril življenje, je dal tudi ta lepi svet in to je njegovo do-

dišč z bombami in zaprlo se je mnogo agitatorjev. Vojaški vlaki vozijo. Nad pokrajinami Gori in Dušet, kjer je agrarno gibanje na novo oživel, je razglašeno vojno stanje. V Dagestanu, Baku, Erivanu in Karsu vlada razmeroma mir. Stavka poštnih in brzojavnih uslužbencev je končana. Vse železniške in poštne postaje med Rostovom in Beglanom so dobile vojaške posadke.

Kadar namestnik sam tako poroča, je pač jasno, da se ne more govoriti o miru. Počasi pa prihajajo vesti tudi iz drugih krajev, n. pr. iz Sibirije, kjer je železnica v rokah ustašev in kjer se ne more voziti nihče, ako nima pismenega dovoljenja od revolucijskega odbora.

Med tem išče namestnik ruske vlade, bivši finančni minister Kolovcev v Parizu posojila, pa ga ne more dobiti, in sicer pravi francoska vlada, do katere se je Kolovcev najprej obrnil za posredovanje, da odklanjajo banke posojilo z ozirom na politični položaj. Poskusi ruskih oficialnih krogov, nasipati zunanjemu svetu peska v oči, naj bi verjel, da ne pomeni revolucija nič in da gmotni položaj države ni trpel, so se torej tudi izjalovili. Ako francoski bankirji ne zaupajo več, je to za carjevo vlado zelo bridko.

Jesenice.

Krasno priliko za študiranje obstoječega volilnega «reda» dajejo sedanje priprave za predstoječe občinske volitve na Jesenicah. Socialno-demokratska stranka se ni mešala vanje, ker sloni volilni red na samih privilegijih in zato je umevno, da je bore malo naših pristašev, ki bi imeli volilno pravico za jeseniško občino. Direktno se nas torej divji jeseniški boj ne dotika, pač pa mora zanimati stvar vsakogar, kdor hočete izpoznati in razumeti notranjo vrednost in dušo sedanjega volilnega reda.

Malokdaj se lahko to lepo opazuje, da pri sedanjem zistemu sploh ne odločujejo volitve, temveč samo barantanje in preslepljevanje, kakor sedaj v Jesenicah. Odkar so se pokazale volitve na obzorju, je začela divja gonja in strastna agitacija, ne da se pridobi opravičene volilce za ta ali oni program, temveč da si vsaka stranka umetno pripravi tla tako, da «mora zmagati». Bilo bi treba preveč prostora, ako bi hoteli ome-

movje. Le oglej si ta krasni svet, poglej na jasno nebo, na visoke lepe gore, poglej cvetice, ki cveto tu okrog, vse to je naše, tvoje kakor moje.

„Meni ne ugaja nobena reč na svetu več,“ je odgovorila Lenka in nevtolažen se ji je izgubil pogled čez planjavo. „Saj sem mislila sama, da je celi svet pravi raj. Čeravno nisem imela ničesar, kakor svojo ubogo obleko, vendar ne bi bila menjala z nobeno princezinjo. Vse se mi je smehljalo, vsaka cvetličica me je veselila, prepevala sem celi dan, da, da, svet je bil lep, ali odkar — odkar —.“

Hipoma je obmolnila in tudi kaplan je spoštoval njeno bol, kakor njeno tajnost. Usmiljenega srca je dejal:

„Ubogo dete, ubogo dete! Težko si morala pač trpeti, da ti je bila hladna voda ljubše domovje, kakor lepa solnčno topla zemlja.“

Kakor v odgovor so zadoneli z zvonika skoraj žalostni udarci zvona. Bilo je znamenje povzdigovanja pri svatovski maši. Takoj zatem so počili trije strelji iz topičev in njihov odmev je zahrumel naravnost v puščavo. Prestrašena se je Lenka zleknila in šele sedaj je zaplakala.

Kaplan, ki je vedel iz lastne dušobrižne izkušnje, da so solze v boli prvo znamenje

niti vse posameznosti, ki so se zadnje mesece pripetile na Jesenicah in ki so vse skupaj najkrutejša satira na pojem volilne pravice. Samo nekatere najmarkantnejše momente hočemo izbrati, ki pa popolnoma zadostujejo za ilustriranje groteskne absurdnosti, ki tiči v obstoječi volilni «pravici».

Glavni boj na Jesenicah vodijo ondodni liberalci in klerikalci, vmes pa doni neprenehoma gromovita fraza o varstvu slovenskih narodnih interesov, ki jih ogrožuje tretji konkurent, generalni direktor tovarne na Savi, gospod Lukman baje kot predstraža Nemcev. Tako bi bile pravzaprav tri stranke, ki pa se v praktičnem reducirajo na dve, kar kaže, da sta Lukman in Zabukovec združena, čeravno so klerikalci navadno najbolj kričavi in frazasti nacionalisti.

Z delavskega stališča so vse te stranke enako vredne, namreč vse skupaj nič. Niti od liberalcev, niti od klerikalcev, pa tudi od nemških nacionalcev nimajo delavci pričakovati ničesar. In zato lahko kot popolnoma nevtralni in neinteresirani faktor gledamo na to velikansko komedijo, vedoči, da bode tudi ta satira pospešila pogin privilegij, ki ne morejo voditi nikamor drugam, kakor do absurdnosti, do splošne demoralizacije in do poloma.

Kaj nam kaže jeseniška slika?

Volilna pravica je odvisna od posesti, ki še projicira v davčnih knjžicah. Kdor pokrije toliko in toliko davčnega zneska, ima volilno pravico v prvem razredu, kdor ga pokrije toliko in toliko, voli v drugem razredu. Tako pravi paragraf, a paragraf nima duše in tudi nikjer ni zapisano, da bi moral imeti kaj smisla. Samo «pravico» ima. Ta pravica pa pravi na Jesenicah: Kadar je davčni znesek, ki vtemeljuje volilno pravico v prvem razredu pokrit, se vidi, da plača tvrdka Wutscher. Madile in dr. ves znesek za drugi volilni razred, ergo ima samo ta tvrdka volilno pravico v drugem razredu. To se pravi: V drugem razredu se sploh ne voli, temveč ena firma imenuje enostavno vse odbornike. To presega še zloglasno veleposestniško volilno pravico in privilegij virilistov. Da zastopa en poslanec pet volilcev ali pa le samega sebe, se še kolikaj razume, čeravno o pravici tukaj de facto ni več govora. Ali da zastopa osem odbornikov eno samo tvrdko, to je popolno narobe svet. Proti temu tolmačenju zakona protestirajo. Toda bila bi velika škoda, ako

blazila in najboljšo hladilo za srčne rane, je prepustil Lenko dobrodejni samoti in je odšel, da poišče svojo, v naglici razmetano obleko. Iz razdalje posameznih kosov je opazil, kako hitro je bil tekkel, in ko je sedaj gledal čez strmo pečino, preko katere je bil prej z velikimi skoki hitel reševati, je komaj verjel, da je bilo mogoče preskočiti to strmino.

Ker je bila njegova srajca še mokra, ni takoj oblekel suknje in telovnika, temveč je nosil oboje s kolarjem v roki, pa se je polagoma povrnil k Lenki. Začudena je pogledovala s solznimi očmi časi njega, časi kolar in črno obleko in končno je vprašala s stisnjenim glasom:

„Kaj si ti — kaj ste Vi — duhovnik?“

„No seveda, zakaj pa ne bi bil?“

Rdečica jo je oblila in poskusila je zbrati obleko pred prsi.

„In ti — Vi ste me videli tako?“

Niti pogledati se ga ni prav upala, ko je rekla:

„Kako me mora biti sram sedaj.“

Kaplan pa ji je ogrnil rame s črno suknjo, tako da je bila popolnoma zavita vanjo.

„Glej, to mi ugaja, da si tako sramežljiva in spodobna. Pomisli pa le, kaj bi se bilo zgodilo s teboj, ako te ne bi bil po-

bi protest kaj pomagal. Norosti se ne sme ublažiti niti oblačiti ali prikrivati; ostati mora gola, kakršna je v resnici, tedaj se izpozna, da je res norost.

To je eno. Potem pa druga absurdnost: V prvem razredu imajo volilno pravico častni občani. Za vladajočo stranko je to zelo prijetno, kajti ta določba ji daje možnost, da si enostavno vstvarja volilce. Kolikor ji manjka do večine, toliko imenuje častnih občanov in to je še bolj komodno, kakor jemati volilce s pokopališča. Seveda je tudi s tem smisel volitev persifliran do skrajnosti, kajti volitev ima pač namen, da pokaže resnično razdelitev moči v občini. Če se pa lahko konstruira te moči, kakor se hoče, bi bilo bolje določiti, da imenuje olistopajoči občinski odbor odbornike za prihodnjo dobo. Efekt bi bil enak in prihranilo bi se vsaj razburjenosti, stroškov in še marsičesa.

Ravno tako zanimivo je ime Lukman. Značilno je v tem boju, da se sliši neprenehoma posamezna imena. «Zabukovec ne sme zmagati.» — «Premagati moramo Lukmana» — i. t. d. Volilci stoje popolnoma v ozadju, interesi občine, mase, vse je, kakor da so volitve samo zaradi dveh, treh oseb. Celo stranki izginjajo za temi posameznimi imeni. «Lukman nam je ponudil kompromis; sprejel pa ne bode naših pogojev;» «Lukman pojde z Zabukovcem» — to so vsakdanje melodije. In nikomur ne pride na misel, da je občina vendar kaj družega, kakor Zabukovec, Klinar ali Lukman.

V to zmešnjavo pa stulijo — delavce. Malo jih je, ki imajo volilno pravico v tretjem razredu, ali — gre se za vsako dušo. In tako čitamo po časopisih in oklicih apostrofe delavcem: «Lukman Vas hoče izrabiti za nemške namene!» — «Samo liberalna občinska uprava Vas reši!» i. t. d. Ali razsodni delavci že vedo, da jih ne reši ne Lukman, ne liberalizem, ne klerikalizem. In tud to vedo, da je le razmeroma majhen del njih interesov odvisen od občine, v kateri pa tudi tako dolgo nimajo pričakovati vpoštevanja, dokler ne bodo sami odločevali. Jesenice so pač že danes industrialen kraj in razvoj industrije še le začenja, delavstvo postane tukaj časoma najvažnejši faktor. Za to pa nimajo smisla vsi tisti, ki se danes pehajo za gospodstvo v občini.

Torej velja za delavce na Jesenicah za sedaj samo eno: Pustite razne krokarje, naj

tegnil iz vode. Morda bi te bili našli že danes, gotovo pa za nekaj dni v vodi, odnesli bi te bili v mrtvašnico, potem bi bila prišla sodnijska komisija, sami moški; tam bi te bili slekli in popolnoma gola bi ležala na mizi pri belem dnevu. Potem bi ti zdravniki razrezali telo kakor mesar zaklanega prašiča.

Dekletovo telo je zatrepetalo po teh besedah, obenem pa jo je prvokrat prešinilo čuvstvo veselja, da lahko sedi tukaj, ne pa da bi morala ležati mrtva in naga na mizi v mrtvašnici.

„Ej, ako bi pomislili ljudje, ki si vzamejo življenje,“ je nadaljeval kaplan, „posebno pa ženske, da jih bodo nage preiskovali in rezali, pa bi se jih največ že iz sramu ustrašilo samomora. Kajneda, Lenka, drugič ne storiš več tega,“ je končal z blagim, a resnim glasom.

Lenka mu je pogledala sedaj s svojimi modrimi očmi odkrito in iskreno v obraz in je rekla:

„Ne, prečastni.“

„Ali mi lahko obljubiš to pošteno in zagotovo?“

„Pri moji časti in pri mojem zveličanju, nikoli več ne storim tega.“

se pripravljajo in naj barantajo, kakor hočejo, medtem pa pripravljati svojo organizacijo in jo utrjevati, da bodo imeli potrebno moč za lastni, neodvisni nastop, kadar pride čas, ki jih pokliče in ki ni daleč.

Domače stvari.

„Slovenec“ bi rad izlezal iz blata. Pa ne pojde. Njegova bahava pisarija je pre-dobro znana, da bi mu pomagala na noge. Naj se vrti kakor se hoče in naj očita kon-fuznost komur hoče, resnica je, da je zatajil boj za splošno in enako volilno pravico, v tem ko je lani delal, kakor da je on edini pravi vodja in mentor tega boja. Vse, kar klobasa o politični stavki, je deloma jezuitska zofistika, deloma pa direktna laž. Socialni demokratje niso nikoli mislili, da bodo vodili klerikalce ali krščanske socialce, kakor se rajši imenujejo, za seboj, pa jih tudi nikoli niso prosili, naj gredo za njimi. Pač pa so klerikalci sami prihajali na vsak shod, ako so le vedeli, da se vrši, seveda s tajnim upanjem, da bodo tako kaptivirali socialne demokrate in jih vjeli v svojo zanjko. «Slovenec» se ne more prav nič izgovarjati; ako piše sedaj proti politični stavki, je to samo dokaz, da je dobil povelje, izpremeniti dosedanjo taktiko. Lani ni bil proti stavki — to je pribito. Ali se njegovi čitatelji ne spominjajo več, s kakšno strastjo je zabeležil vsako napoved tega najskrajnejšega bojnega sredstva bodisi z govorniškega odra, bodisi izmed uslužbencev mnogoštevilnih shodov? Gospod Štefe in drugi klerikalci so vedno govorili na naših shodih in nikoli niso rekli, da so proti stavki. To so bile situacije, v katerih je pomenilo ne zanikati ravno toliko, kakor pritrditi. Ali pa so morali ljubljanske klerikalce šele Kunschak in tovariši poučiti, da krščanski niso za stavko? Tudi to bi bilo jako klaverno izpričevalo za politični talent slovenskih Rimljanov.

Sedaj se pa tudi vidi, kakšen mane- ver so nameravali s sklicanjem tistega shoda o občinski volilni pravici o času, ko je bila državnozborska volilna reforma v največji nevarnosti. Z volilnim grmenjem o stvarih druzega reda so hoteli odvrniti pozornost od glavne reči, pa še obenem glumiti najradikalnejši radikalizem. Ali ptiča se pozna po perju. Prav kmalu pa ne bodo mogli odigrati

„Tedaj grem lahko mirno odtod. Za turo se povrnem, dotlej bode tvoja obleka suha. Prinesem ti jedi in kar je potrebno za šivanje, da si lahko popraviš obleko. Potem greš lahko v imenu božjem domov.“

Vzel je kolar okrog vratu in oblekel telovnik. Tedej je iztegnila roki proti njemu, tako da ji je padla njegova suknja raz rame na zemljo.

„Prečastni, tako usmiljeni ste bili z menoj!“ Oh, ostanite še trenotek. Živi duši še nisem tožila svoje nesreče. Niti pri spovedi si nisem upala povedati. Vam pa povem sedaj vse, ker ste bili tako usmiljeni z menoj.“

Kaplan se je pripognil in ji obesil zopet suknjo okrog rame, ki se ji je treslo od mraza.

IV.

S priprostimi besedami je Lenka pripovedovala molčečemu duhovniku svojo bol. Bila je stara pesem, ki se ponavlja dan-nadan in razliva vsaki dan nove srčne bolečine nad ljudstvom.

Lenka je bila dete siromašnih staršev. Oče je bil tesar, ki je dobilo njegovih deset otrok od njega več šib kakor kruha. Ona je bila najstarejša. Očeta je ubila greda, ko so nekoč postavljali strešilo. Malo, zadolženo

podobne komedije, kajti drugič jim tudi tisti ne bodo verjeli, ki so doslej mislili, da znajo biti včas tudi klerikalci odkritosrčni.

Ljubljanski krščanski socialci, ki nimajo svoje stranke, zopet manevrirajo, da bi nasuli delavcem peska v oči. Današnji «Slovenec» pripoveduje o nekakih sejah, kjer se je baje zopet sklenilo, da se ne uprizoni političnega strajka, temveč ako bi se volilna reforma izpodrsnila, naj se — grozovito! — priredi protestne manifestacije. Ti ljudje bi torej naredili iz vsega teater in v tem, ko se delajo, kakor bi bili edini praktični političarji na Slovenskem, pokazujejo, da nimajo niti sledu kakšnega pojma o pomenu političnih sredstev. K vragu! Kaj pa je vredna manifestacija, ki že naprej pové: Sedaj se izprehajamo po ulicah, potem pa gremo domu spat. Ako hoče biti manifestacija kaj vredna, mora imeti vsebino. Če se z demonstracijo pokaže, da je tukaj toliko in toliko tisoč ljudi, ki zahtevajo volilno pravico, se mora tudi povedati, kakšno moč ima tistih tisoč in tisoč ljudi, pa koliko te moči in kako so jo pripravljani porabiti, da dosežejo svoj cilj! Ako pa manifestacija nima tega namena, tedaj je švindeln in značilno je, da krščanski socialci napovedujejo tak švindeln. Njih izjavo proti strajku je treba čitati, potem se vidi, da je tudi njih najnovejši «sklep», ki zahteva volilno pravico s samo trimesečnim bivanjem, ravno tak švindeln. Zakaj pa ni dr. Krek povedal tega na Dunaju? Tista konferenca je vendar soglasno sprejela resolucijo, ki jo je objavil «Slovenec». Na Dunaju je dr. Krek glasoval za šestmesečno bivanje domačin, za enoletno bivanje tistih, ki niso rojeni v volilnem okraju in če bodo danes krščanski socialci v Ljubljani zahtevali reduciranje bivanja na štiriindvajset ur, jim ne bode nihče verjel, ker je vse skupaj samo prosta demagogija. Ali tudi tega političnega žonglerstva bode enkrat konec.

Za medvedovo kožo. Deželni zbor je, kakor znano, sprejel sredlog, naj vlada predloži načrt zakona o splošni in enaki volilni pravici tudi za deželni zbor. Prorokovati se seveda ne more, kako bode stvar rešena. Da bode treba hudih bojov, je precej gotovo. Veleposestniki so v deželnem zboru menda še odločnejši nasprotniki splošne in enake volilne pravice, kakor v državnem, ker tukaj ni gosposke zbornice, ki bi jim mogla slu-

hišico in kozo so prodali, mati je odšla daleč nekam v službo za hlevno deklo. Lenka je štela takrat deset let. Prišla je k bogatemu kmetu v Brezovico, kjer si je morala takoj s težkim delom zaslužiti kruh. V šolo ni smela več hoditi, ali ob nedeljah je sedela pri Pepetu, edinemu kmetovemu sinu, ter se je učila z njim. Vsako knjigo, ki jo je mogla dobiti, je čitala tolikokrat, da jo je znala na pamet; evangelij za vsako nedeljo je znala že tako dobro, kakor gospod župnik. Pepe je bil jako dober z njo. Pri kosilu ji je dajal vedno večje kose in če je bilo žegnanje, ji je prinesel vsakokrat medeno srce. Vedno boljši je bil Pepe in ko je bil dvajset let star, se že skoraj ni mogla ubraniti njegove dobrote. Tudi ona ga je imela rada, lepega, krepkega fanta, ki so obračala ob nedeljah vsa dekleta oči za njim. Ali do pred pol leta je ostala pridna.

„Ti bodeš moja žena in nobena druga ne,“ ji je govoril vedno; tedaj ga je pustila končno v svojo izbo. Ko mu je nekaj mesecev pozneje povedala, da ima dete pod srcem —

Nehote se je izvil kaplanu vzdih iz globočine prs. Misli je na lepo človeško telo, ki ga je videl in ki ga je že omadeževal greh. Ustrašena ga je pogledala Lenka. Ali

žiti kot zadnje pribežališče privilegij; liberalna stranka je nezanesljiva, vsaj dr. Tavčar je še danes tako strasten nasprotnik splošne in enake volilne pravice, kakor je bil. Klerikalcem bi bila radikalna reforma pač koristna, gotovo pa venlar ni, da bi ne sprejeli kakšnega kompromisa, ako bi imeli le sami dosti profita od njega. Brez boja torej ne pojde. Delavci store gotovo svojo dolžnost, nikakor se pa ne motijo, da je deželnozborska volilna pravica še medvedova koža in da medved še ni ustreljen. Zato tudi ne delajo nikakoršnih projektov glede kandidatur za prihodnje volitve v deželni zbor. Seveda ne bodo spali za pečjo, kadar pride čas volitev, ali kože ne marajo deliti, dokler še nima jo medveda. Drugega mnenja pa so narodno-napredni učitelji. Na občnem zboru deželnega slovenskega učiteljskega društva dne 28. decembra je gospod Anton Grmek glasom «Učiteljskega Tovarisa» predlagal, naj izreče zbor učitelju poslancu Jakliču za njegov nekolegialno postopanje v deželnem zboru nezaupnico. Deželno učiteljsko društvo naj stopi v dogovor z narodno-napredno stranko, da dá učiteljstvu pri prihodnjih volitvah en siguren mandat, ta mandat naj se izroči učitelju gospodu Ganglu. Najboljši bi bil idrijski mandat, zato naj stopi odbor v dogovor z vodstvom socialno-demokratske stranke. — Predlog ni prišel na glasovanje, ker je politiskega značaja. Zanimiv je pa vendar. Gospod Grmek še niti ne vé, kakšen bode prihodnji volilni red za deželni zbor, pa že dela take diplomatske kombinacije. In javljajo se raznovrstna vprašanja. Da slede naši učitelji z malimi izjemami še vedno naravnost slepo in z največjim samozatajevanjem liberalni stranki, o kateri vedo danes že največji politični otroci, da je bankrotna, je kar ginljivo. Da z Jakličem niso zadovoljni, se lahko razume, in da tistim, ki ne polagajo vsega spanja v štreberstvo, ne diši klerikalna stranka, ni nič čudno. Ali česa pričakujejo od liberalne stranke, ki ni storila ničesar za učiteljstvo, dokler je bila močna, sedaj pa ne more storiti ničesar, če bi tudi hotela? Mar mislijo, da se bode res posrečilo, galvanizirati tega političnega mrliča? Stranka, ki sploh nima več zagotovljenih volilnih okrajev, naj da učiteljstvu en siguren mandat! Odkod naj ga vzame? Menimo sicer, da stvar sploh ni tako nujna, kakor misli gospod Grmek. To ni de-

da je ne vznemiri, ji je položil, pač čuteč zoprnost v sebi, roko na glavo in je dejal usmiljeno:

„Ubogo dete!“

Pomirjena je Lenka nadaljevala:

„Da, ko sem priznala to Pepetu, je bila ljubezen pri kraju.“ Tedaj je morala izvedeti, da vzame Cenko iz Gospojne. In sinoči jo je kmetica izpodila sramotno iz hiše, ker je pripravila tako sramoto nad čestito družino. Sedaj je stala zunaj z malo culo, katero ji je kmetica še vrgla skozi vrata, ki jih je zaloputnila za njo. Ta cula v roki in otrok v telesu je bilo plačilo za osemletno delo.

Celo noč je hodila. Kam, ni vedela. Zjutraj je videla nekoliko kočij. Godci so igrali vesele napeve in na prvem vozu je sedel njen Jožef-ženin. Hitro se je še skrila za drevesom. Potem je pohitela za vozom in tako je prišla v Gospojno. Tukaj je videla Jožefa, ko je šel z nevesto v cerkev. Tedaj je zbežala, da mu zapusti spomin, ki ne pozabi nanj celo življenje. Pri mlinu je hotela skočiti v vodo in kedar pride nezvesti od svadbe, naj najde ogoljufano in zapuščeno mrtvo v vodi.

Dalje prih.

mokratsko, da bi moral vsak posamezni poklic imeti svojega poslanca in bilo bi praktično tudi brezpomembno. Treba je le, da poslanec brez obzira na svoj lastni poklic zastopa interese vseh tistih, ki so ga volili. Naši učitelji, izvzemši jako skromno število, še niso prišli do izpoznanja, da se ločijo interesi v sedanji družbi po razredih, ne pa po poklicih, in da so družabne razmere uvrstile tudi učitelje v delavski razred, pa naj se teoretično branijo, kolikor se hočejo. Že zato je absurdno, da služijo naši učitelji tako plevelno liberalni, buržoazijski, posestniški stranki. Mi pustimo to vse. Radi bi imeli mandat. Toda zakaj ravno idrijski? Ker se tam ne more prezreti socialnih demokratov? Odpustite: Zakaj pa naj bi ravno socialni demokratje tam, kjer se ne more ignorirati njih moči, delali intrige liberalcem? Kaj gospod Grmek nikoli ne čita «Naroda», pa ne vé, da nihče ne napada tako podlo socialnih demokratov, kakor ravno liberalno glasilo? Če ga pa čita, bi pa moral razumeti, da bi se morali socialisti naravnost kastrirati, ako bi hoteli taki stranki pomagati do mandatov. Da bi bil kandidat učitelj, je čisto postranska stvar. Bil bi liberalec, to je glavno. Ako bi bil izvoljen, bi moral delati politiko dr. Tavčarja; prisegati bi moral na liberalni program, katerega sicer po trditvi «Narodovi» v praksi sploh ni. Nastopal bi proti delavstvu, proti demokraciji — in delavci naj bi ga, vedoč vse to, vendar volili? Ako je gospod predlagatelj tako naiven, niso socialni demokratje. In končno bodi tudi povedano, da slovenski učitelji, zopet odštevši maloštevilne izjeme, še nikjer niso pokazali delavcem toliko naklonjenosti, da bi jim jo mogli delavci vrniti. Zato je bolje, da ne dele pred časom medvedove kože.

Nova orientna zveza. V francoskih časopisih se je objavil projekt, da se upelje novo ekspresno zvezo iz Pariza preko Italije, Benetok, Ljubljane in Zagreba do Beograda in pozneje do Carigrada. In že čitamo, kako mnogo pridobi kranjska dežela, ako se to izvrši, in kako se obogati slovenski narod. Hm, skeptični smo. Taka zveza bi bila prav lepa ali da bi Slovenci kaj pridobili od nje, bi morali imeti več podjetnega duha in več delavnosti, kakor je pokazujejo. Kmalu bode gotova nova bohinjska proga preko Gorice pa do Trsta. Tudi ta odpre novo pot po Gorenjskem. Ali so se pa naši ljudje kaj pripravili na to? Kadar bodo Nemci, Belgijci, morda Francozi sezidali nekoliko novih hotelov in drugih podjetij, začne zopet znano lamento o potujčevanju, a dokler bi bil še čas kaj storiti, se ne zgane nihče. Le tujska industrija bi pri nas lahko cvetela, kakor v Švici. A kdo naj hodi po gorenjskih gorah, ako cel dan ne dobi kosčka klobase? Ogromni zakladi čakajo na industrijo, ki jih dvigne. Slovenski kapital pa spi in čaka, da bode lahko tarnal, kadar ga pretečejo drugi. — Ekspresne zveze in take reči so že lepe, ali dokler ne bode pri nas družega duha, je ve zaman.

Imenitno častniško zabavo so imeli v soboto zvečer v hotelu «Union». Laibaherica prinaša o tem navdušeno poročilo. Krasne dekoracije, elegantne toalete, koncert, ples, dragoceni sopki, damski darovi i. t. d. Pred božičem pa je izdalo zapovedništvo polka št. 27 rezervatno zapoved št. 362, ki pripoveduje, da so dolgovni častnikov pretečnega leta v posameznih častniških institucijah zelo narasli in pravi: «Uprava uniformiranja kakor tudi uprava Översefonda morata še danes urgirati razne častnike, ki so že davno izstopili iz polka, naj plačajo svoje dolgove, v nekaterih slučajih se je moralo take zneske celo brisati na račun in na škodo častniškega zbora, ker jih ni mogoče iztirjati. Moja dolžnost je, preprečiti kaj takega za bodoče, radi česar bodem s strogostjo poskrbel, da poplačajo posamezni zadolženi častniki svoje dolgove v polkovnih institucijah. Na gaže častnikov zabeležni zneski so se v pretečenem letu zvišali z okroglih 9000 na 15.000 kron. Neprenehoma dobajajo polkovemu zapoved-

ništvu dovoljenja za eksekucije. Z obžalovanjem moram torej konstatirati, da sem prišel do prepričanja, da se more nastopiti samo s strogostjo in s kaznimi proti temu naraščanju zadolženja, ki se ga da večinoma utemeljiti samo z lahkomišelnim ravnanjem z dohodki in z lahkomišelnim življenjem. Razglašam torej na splošno znanje, da porabim za naprej vsa na razpolago mi stoječa sredstva, da ohranim posamezne častnike finančnega propada. Tudi ne prevzamem odgovornosti, da bi dal tako zadolženim častnikom z dopusti priložnost, da povečajo svoje dolgove. . . Vučetič, polkovnik.» — Resnica je, da so častniške plače tako visoke, da jih akademično izobražen civilist v istih letih normalno nikakor ne doseže. In vendar ni nikjer razmeroma toliko dolgov, kakor med častniki. Vendar se nam zdi, da bi bilo napačno soditi, da so ravno častniki iz drugega testa. S strogostjo in s kaznovanjem najbrže tudi gospod polkovnik Vučetič ne bode opravil mnogo. Napačna je v prvi vrsti vzgoja častnikov, pa tradicija, ki jim vceplja misel, da morajo z ozirom na svoj poklic, radi «dekoruma» nastopati povsod kakor grand seigneuri, pa dragocene navade, ki jih polkovnik s svojo gažo manje čuti, ki pa lajtnante lahko ruinirajo. Kazni pridejo navadno prepozno. In v enem samem polku se ne bode iztrebilo dragih šeg, dokler ne pride v celi častniški zbor drug duh. Tistega, kar bi bilo najbolj treba za radikalno zboljšanje, se seveda ravno merodajni krogi najbolj boje: To je demokratiziranje častništva.

Pod imenom „Strokovna akademija“ se je ustanovilo v Ljubljani društvo, ki skuša obuditi domnevanje, da je socialno-demokratsko. Društvo s tem dosti konfuza in naslovom prireja plesne šole in razne zabave. To je seveda dovoljeno vsakemu privatniku, nikakor pa se ne more dovoliti, da bi nosilo tako popolnoma privatno podjetje strankino krinko in zavajalo strankine pristase. Kakor nam naznanja ljubljanska lokalna organizacija, ni «Strokovna akademija» ustanovljena niti soglasno z njo, niti v soglasju s strokovno komisijo in ustanovitev tega društva nasprotuje strankinemu statutu, kakor tudi določbam strokovne organizacije. Njegove priredbe so torej zgolj privatne in nimajo socialno-demokratskega značaja, kar naj sodrugi vzamejo na znanje.

Letošnja III. mednarodna maškarada bode dne 17. svečana v prostorih starega strelišča.

Shodi.

Železničarski shod je bil v torek, 16. t. m. v Ljubljani v gostilni pri «Štajercu». Na dnevnem redu je bilo: 1. Koncesije železniškega ministrstva in privatnih železniških uprav. 1. Združitev organizacij na južni in na državni železnici. Predsednik je bil strojevodja sodrug Putz, zapisnikar pa sodrug Šorbek. Sodrugi Putz je v kratkem omenil, kaj so železničarji dosegli pri zadnjem gibanju in česa niso. Potem je govoril sodrug E. Kristan. Preiskal je, kako je prišlo do zadnjega gibanja in je zaključil, da je na postopanje železničarjev uplivalo največ splošno gibanje delavstva za volilno pravico. Potem je omenil, da je ostalo še mnogo opravičenih in skromnih želja neizpoljenih, da pa se bode lahko še marsikaj doseglo, ako si železničarji učvrstijo svojo organizacijo. Končno je sprožil misel, naj bi se obe podružnici v Ljubljani in v Spodnji Šiški združili v eno. V debato je poseglo še več sodrugov. Predlog glede združitve je bil načeloma sprejet.

* * *

Shodi bodo:

V Trstu priredi mestni politični odbor jugoslovanske socialno-demokratske stranke ljudski shod v nedeljo dne 21. t. m. ob 4. uri popoldan v «Društveni krčmi» pri Sv. Jakobu. Na dnevnem redu je «Stanje volilne pravice». Poziva se vse sodruge, naj

pridno agitirajo z ozirom na važnost dnevnega reda.

V Ljubljani je v torek, dne 13. t. m. ob 8. uri zvečer javen železničarski shod v salonu restavracije pri «Levu» na Marije Terezije cesti. Na dnevnem redu je «Združitev organizacije državne in južne železnice». Stvar je zelo važna, pa pozivamo železničarje z obeh železnic, naj pridno agitirajo in naj se mnogobrojno udeležijo shoda.

V Spodnji Šiški je v petek, dne 26. t. m. ob 8. uri zvečer javen železničarski shod v salonu gostilne pri «Vodniku». Dnevni red: «Kakšne so koncesije železniškega ministrstva?» Vsi železničarji, ki so v svojih opravičenih upih prevarjeni, so vabljeni, da se udeležijo tega shoda in da agitirajo med svojimi tovariši.

V Žalcu pri Celju je v nedeljo, dne 28. t. m. ob 3. uri popoldan ljudski shod z dnevnim redom: «Boj za splošno in enako volilno pravico». Vse sodruge se vabi, naj poskrbe za mnogobrojno udeležbo.

Iz stranke.

Trst. V četrtek, dne 18. t. m. je v Trstu v delavskem domu konferenca zaupnikov mestnega političnega odbora jugoslovanske socialno-demokratske stranke. Dnevni red je važen. Treba je, da se udeležijo konference vsi zaupniki.

Socialni pregled.

V trboveljskem revirju* pride bržkone do stavke. Družba se postavlja še vedno na svoje ekstremno stališče. Trboveljski rudarji dobe odgovor šele 15. t. m., ker je baje nekaj akcionarjev odsotnih, tako da ne morejo imeti sej. Za Hrastnik pa ti gospodje niso bili «odsotni». Hrastniški rudarji so dobili na svoje zahteve odgovor. Glavna zahteva, da bi imeli delegatje rudarske zadruge posvetovalni glas pri določitvi «gedinga», je odklonjena i. s. «ker bi to pomenilo določitev minimalne plače, kar se principiarno ne more dovoliti». — Upamo, da bode organizacija omejila te principe dunajskih izkoriščevalcev. Določitev minimalne plače pomeni ravno konec brezmejnemu izkoriščanju in zato strah in grozo pri pijavkah. . . Glede premoga je dovolila družba poleg «gresa» za zimo — 1 cel koš na teden režijskega premoga. Mašinskemu osebju se je dovolilo, da se plače sukcesivno zvišajo, da dosežejo visokost trboveljskih plač. Zidarjem pa se je reklo, da bode vedno dovolj materiala na prostorih, ki so v to svrhu določeni. — Kakor se vidi, je vse skupaj prav malo. Kaže se le ošabnost trboveljskih izkoriščevalcev in zato pride bržkone do boja. Mi si ne želimo stavke, ker vemo, da je tak boj težaven. Ali pripravljene smo na vse.

Umetnost in književnost.

Mučeniki. Pretečeni teden je praznoval pesnik Anton Aškerc svojo petdesetletnico, katere so se spominjali skoraj vsi jugoslovanski in tudi razni drugi slovanski, seveda neklerikalni listi. Nedolgo prej pa je izšla njegova najnovejša knjiga «Mučeniki» (v zalogi L. Schwentnerja v Ljubljani), katero smo že oglašili. In tudi o njej smo čitali v slovenskih, hrvatskih in srbskih knjigabže raznovrstne ocene. Da jo je «Slovenec» obsodil kot navaden pamflet, ne pomeni nič in knjigi ne bo škodoval njegov anatemi. Zdi se nam pa, da so storili tudi mnogi svobodomiselni listi pesniku slabo uslugo. Čudna je navada naše kritike: Ali tako grajati, da se knjigo popolnoma razinrcvari, ali pa hvaliti v nezmisljnih ditirambah. Eno in drugo je

*) Za zadnjo številko prepozno.

de malokdaj opravičeno. In to velja tudi za «Mučenike». Veselili smo se tudi na to knjigo, ker smo vedeli, da je snov zajeta iz velezanimive in za slovenski narod jako važne protireformacijske dobe. Toda veselili smo se preveč, kajti Aškerc ni izvršil svoje naloge tako, kakor je bilo pričakovati od pesnika «Ahasverjeve himne noči», «Zaza», «Potresne balade» i. t. d. Da jo je spisal kdo drugi, bi lahko bolj milo sodili. Ali kakor zahtevamo n. pr. od Cankarja kaj več, kakor od Jenka ali Krsnika, tako nas tudi od Aškerc ne more zadovoljiti, kar bi od marsikoga družega mirno sprejeli. «Mučeniki» so zbirka pesmi, ki jih je soditi že po njih naslovu. Knjiga bi nam morala razodeti, opisati, naslikati veliko mučeništvo, ki bi nas pretreslo v dnu duše. Tega velikanskega vtiska pa ne napravi in to je pesniški greh. Pač so v zbirki tudi tragični biseri; ali to ne zadostuje. Ako bi bil zbral Aškerc mesto 52 pesmi samo tiste, ki so v skladu z naslovom, pa bi bilo dobro. Ali če uvrščuje med mučenike Adamite, ne da bi nam pokazal tragike, ki je bila tudi v teh pojavih — da so jih zapirali, ni bilo v tem slučaju tragično — ako vmešava humoristične, skoraj površne verze vmes, je to tako na kvar stilu, da deluje naravnost neumetniško. In vendar imamo pred seboj pesmi, ne pa zgodovinskih sklici. Žal nam je, da je tako, kajti take površnosti delujejo tako neprijetno, da izgubi čitatelj včasih pravo razpoloženje za čitanje drugih poemov, ki so v resnici krasni. Seveda se je pokazal Aškerc pogumnega pesnika. V našem farizejstvu je treba mnogo hrabrosti, da se zapoje slavo heretikom. A to ne zadostuje. Pogum ne more nadomestiti umetnosti. Sicer pa bi se človek lahko pošteno razjezil. Marsikdo, ki napiše pohvalno kritiko, da mu zmanjka izrazov za ekstatično veličanje, govori v kavarni tako zaničljivo o stvari, da ne more niti «Slovenec» nanesti več blata na kup. Prav tako je, kakor da bi nekateri hvalili iz hudobije. Kajti pesniku bi se gotovo mnogo bolje poslužilo, ako bi se povedalo resnico. In Aškerc menda še nekaj prenese. Kadar izda drugo zbirko, bode gotovo strožji sam s svojimi deli.

«Himno slovenskih heretikov» bi pripočili tudi tistim, ki kažejo pesniku najbolj profundno prijateljstvo. Heretiki niso bili samo protestantje; tudi na drugem kakor na religioznem polju jih je dosti. In Hren se imenuje včasih lahko tudi drugače. Sežigati biblije in postile na grmadah ni nič hujše, kakor preganjati ljudi zaradi njih političnega prepričanja, preterirati, tožiti, obsojati, jemati ekzistenco. Morda je danes še več Hrenov med nami, kakor jih je bilo takrat; nekateri se imenujejo katoličane, nekateri pa tudi drugače. In to je za pesnika pač največja bol: Piše in piše, vso svojo strast, vso ljubezen in vse opravičeno sovraštvo vloži v svoje delo. In ljudje čitajo, hvalijo, ploskajo, pa gredo in — delajo ravno nasprotno kakor je pesnik pisal. Brezuspšno! . . .

Knjiga vsekakor zasluži, da se jo čita. Nekateri pesmi je treba tudi po večkrat prečitati, potem se najde marsikatero lepoto, ki ostane skrita pri prvem branju. Sploh je v zbirki dosti lepega in če bi bil Aškerc zbral samo to, bi bila knjiga še vedno dosti debela. Slika na platnicah se pa ni posrečila.

Slovensko gledališče. Iz gledaliskih krogov nam pišejo: Kakor vsako leto, se je pokazalo tudi letos, da se more vzdržavati red in točnost v funkcioniranju ansambla pri slovenskem gledališču le dva meseca, potem pa se začne anarhija. Vzlic temu, da vlečejo naši igralci šest mesecev gažo in šest mesecev sustentacijo, hoče delati večina z vneto le dva meseca; potem pa začno drug za drugim «marodirati» in popuščati. Le malo je med njimi izjem, ki so vstane vso sezono. To dejstvo opazamo najmanjše že 5 let. Tako smo imeli en cel mesec le dve opereti in nekaj starih dramskih repriz; nove opere in nove drame pa ne moremo dočakati. Zadnji čas je, da se nastavi pri našem gledališču

ravnatelj z vsem disciplinarnim polnomočjem in največjo avtoriteto! Opustiti pa se mora ali opera ali opereta, ker za vzdržavanje obeh ni sredstev. Boljše manj, a to dobro, kakor vse za nič! — Za mesec februar se obljubljata dve izvorni dramski deli: Jakoba Dolinarja burka Cigani in drama «Starostova hči» E. Kristana. Žal, da je usoda teh dveh del zopet v rokah naših igralcev! Ali naj kondoliramo že vnaprej?

Najnovejše vesti.

Falières — predsednik republike. Versailles, 17. jan. Fallieres je s 449 glasovi izvoljen za predsednika republike. Daumer je dobil 371 glasov. 28 glasov je bilo razcepljenih, 1 listek je bil prazen. Vladna doba novega predsednika začenja 18. svečana in traja 7 let. Proklamacija volilnega uspeha je bila sprejeta z burnim odobravanjem.

Volitve na Angleškem. London, 17. jan. Do danes opoldan je bilo izvoljenih 128 liberalnih, 40 nacionalističnih, 30 neodvisnih delavskih kandidatov in 52 unionistov.

Državni zbor. Dunaj, 17. jan. Zbornica poslancev se snide 30 januarja.

Ogrske reči. Dunaj, 17. jan. Baron Fejervary je bil ob 11. dop. na avdienci, ki je trajala poldrugo uro. V ogrskem političnem položaju se ni nič izpremenilo.

Ruske reči. Kijev, 17. jan. V židovskem okraju Podol je policija med službo božjo obkolila sinagogo in je zaprla vse navzoče. V sinagogi so dajali polpore najsiromašnejšim prebivalcem, ki so bili pri za njih protizidovskih kravalih uničeni. — V čemanski okolici so izbruhnili resni agrarni nemiri. Kmetje so zažgali sladkorne tovarne in so ujeli upravne uradnike.

Samara, 17. jan. Vsled eksplozije so prišli tukaj na sled tajni tovarni za bombe.

Pensa, 17. jan. Generaltajnant Lisjakowski, zapovednik 78. pešpolka, je bil dne 15. t. m. na ulici ustreljen. Napadalec je pobegnil.

Odesa, 17. jan. Vrše se priprave za volitve v gosudarstveno dumo. Najmočnejša stranka so tukaj konstitucionalni demokratje.

Listnica uredništva.

Miren: Prihodnjič. — Solkan: V tej številki premalo prostora. Zato prihodnjič. — Nadaljevanje članka «Delavska politika» zaradi pomanjkanja prostora prihodnjič.

Strokovni pregled.

Štrajk ali pasivna rezistenca.*)

V svojem emancipijskem stremljenju rabi proletarijat vedno nova sredstva razrednega boja. V vsaki fazi svojega razvitka predrugači kapitalizem svoj sestav in odpor oziroma naskok na spremenjeno formo izkoriščanja se mora prilagoditi novim razmeram. Mlademu, napol razvitemu kapitalizmu, vezanemu še na malo obrtnijo, odgovarja delavniški štrajk; razvitejšemu večja, čeprav še lokalna stavka; karteliranemu kapitalizmu pa generalni štrajk.

Vkljub temu pa je bil doslej princip strokovnjakov razrednega boja: stavka je sicer zadnje ali končno tudi edino radikalno orodje delavstva. Boljše pozoje svojemu obstanku pridobi delavec mirnim potom ali pa s silo. A socializem je že razjasnil krščansko dobrohotnost kapitalista in ostali smo neverni Tomaži, kadar se nam je pela velepesen kapitalistične ljubezni do «brata delavca». Peticije, prošnje, deputacije in ves aparat milostnega fehtanja zidajo ravno na pesek te dobrohotnosti. Skozi kapitalistično deželo se pa ne pride s klobukom v roki. Ostane tedaj le pest — štrajk.

*) Stvar je jako aktualna, n. do'ro bi bilo, ako se udeležijo debate voditelji naših večjih organizacij, zlasti rudarski zaupniki.

A tudi za štrajk se je kapitalizem že pripravil. Podjetniške organizacije postajajo vedno boljše, karteli vstvarjajo bogate rezervne blagajne, s katerimi se ne morejo meriti pritlikavski stavkine fondi organizacij. Pogodbe med producenti in kupci imajo splošne klavzule, ki določajo za stavke izjeme. In kaj je koalicijski zakon družega kot vrh za delavce?

Treba je torej misliti na novo orodje. To novo so našle posamezne stroke v t. zv. pasivni rezistenci. Priznati se mora, da so dosegle nekatere stroke s tem novim orožjem znatne izboljške. Naravnost občudovali smo gigantski boj železničarjev in elegantni nastop tiskarjev. Nova taktika se je obnesla. Ali generalizirati ne smemo in tudi rezistenci ne vpijmo brezpogojno «hozijana». Z rezistenco so zmagale stroke, ki imajo stalno plačo. Kdor zasluži 3 K, kadar je priden in zopet 3 K, čeprav dela v najpočasnejšem tempu, rabi lahko rezistenco. Pri akordnem delu pa je to izključeno, ker je od delavčeve pridnosti odvisna visokost njegovega zaslužka.

Kaj je z rudarji? Zagorski sodrugi so prišli do zaključka, da bi v eventualnem boju radi sedanjih zahtev rabili rezistenco in ne več štrajkali. Jaz za svojo osebo si to težko predstavljam. Posamezni oddelki v rudokopih dobe sicer stalno plačo. Pri «brezazah» bi bila rezistenca lahka stvar. Ali glavni delavec je v rudokopu kopač (Häuer). Vsa druga dela so le pomožna; ako kopač vstavi, stoji seperacija, stoje zavori in mašine, morajo vstaviti vozniki (lauferji), «fördrerji» in vsi drugi. Kopač pa nima stalne plače, temveč stoji v «gedingu» (akordu). Od njegove pridnosti, — seveda tudi od primerne določitve «gedinga» od strani prometnega vodje — je odvisna visokost zaslužka. Res je torej, da bi se omejila produkcija promoga pri rezistenci — kakor je sodrug Čobal izračunal od 40 na 10 vagonov (v Zagorju) — ali ravnatoko res je, da bi rezalo to orodje v naše lastno meso.

Edini argument proti mojemu mnenju bi bila minimalna plača. Sodrug Čobal je omenil tudi na zagorskem shodu dne 31. p. m., da je zavezana družba plačati najmanje K 2·10. O tem se da torej debatirati. Jaz trdim, da nimamo doslej nikakršne garancije za tak «grundlohn». V odgovoru za hrastniške zahteve pravi družba: «Die Forderung . . . würde die Einführung des garantierten Minimallohnes von 3 K bedeuten, was grundsätzlich nicht zugestanden werden kann.» Torej «grundsätzlich», iz temeljnih, principelnih vzrokov ne priznajo dunajski judje minimalne plače. V zahtevah dne 8. prosinca 1906 so trboveljski rudarji tudi zahtevali, da naj se «geding» tako postavi, da zamore kopač zaslužiti srednje 3 K. Odgovor je bil, da je «ohnehin so», kar ne odgovarja resnici. Na seji lokalnega odbora z dne 20., 22., 24. februarja je izjavil direktor Teunhert tudi, da je «ohnehin so», ampak takoj je rekel: «Ne garantiram, da bi vsak kopač moral 3 K zaslužiti.» Res je torej, da so gotovi dogovori, ki določujejo omenjeni najmanjši zaslužek 2·10 K, akoravno smo v zadnjem času v Trbovljah celo slučaje doživeli, ko se niti te klavne določbe ni upoštevalo. Sicer je pa ta določba iluzorična, ako družba v eni sapi ne prizna sploh nobene minimalne plače. Utemeljen torej s tem se ni ugovor proti stavki in zagovor rezistence.

Vzemimo pa, da je minimalni zaslužek K 2·10 gotovi nepremakljivi temelj. Družba bi sicer pri izbruhu rezistence rekla, da velja ta temelj le za normalne čase in noben vrag je ne more siliti, da plača za ničevno delo goldinar. A vzemimo, da bi to storila. Na nekaterih številkah bi postavila visok «geding» in gladni rudar, ki mesece dolgo ni dobil vinarja razven «fasunge» iz magacina, naj bi rabil rezistenco? Morda, ko bi imeli med rudarji samo organizirane sodruge. Slovenski rudarji imajo sicer najboljšo organizacijo v Avstriji (18 %); ali to je natančno pregle-

dano tboveljska slika. Za Trbovlje računamo lahko 1000 dobro organiziranih sodrugov, ako odštejemo nezanesljive rudarje, «čakovce» itd. Ali Zagorje, ki ima tudi procentualno manj članov? In Labinj, ki momentanno sploh ni stavil žrtve? In Kočevje, kjer sploh ni organizacije? Tri četrtine rudarjev je neorganiziranih. In ravno rezistenca je nesmiselna brez organizacije. Kakšni štrajki se še spreči brez organizacije, rezistenca pa nikdar. Nasi nasprotniki bi šuftali, da bi se kar kadilo, najzanimarnejši bi z dobrim «gedingom» veliko zaslužili. Čezurno delo bi cvetelo in — po tboveljsko povedano — knapi bi se le «spufali».

Pa še nekaj! Kakšne stavke, oziroma kakšni mezdni boji so uspešni? Stavka mora biti kratka in v pravem hipu pričeta. Dolge stavke so skoraj vedno izgubljene ali končajo le z malimi dobitki. Poglejte zadnji nabrežinski štrajk, ljubljansko zidarsko stavko itd. V kakem razmerju so žrtve in uspehi? V sezoni pričeti štrajki pa končajo v par dneh z velikimi uspehi. In pasivna rezistenca ni nič drugega kot podaljšanje stavkinega časa, to je: povčanje bede, trpljenja in zmanjšanje upov na zmago.

Reko se bode: rezistenca je nekaj gotovega, zanesljivega, stavka pa vedno špekulacija. Ravno zato se mora pa pregledati in v pravem hipu udariti. Vzemimo sedanje okolščine trboveljske družbe. Sezona je tu, zadnji prah premoga so pomedli iz skladišč, zima se bo pravzaprav šele pričela, družba je premog izdatno podražila, — torej? Ali naj pustimo to krasno priložnost in čakamo...? Potem smo tako modri kot ljubljanski komisar Lešek, ki je priporočal zidarjem, naj stavkajo — v jeseni. Ali naj pričnemo zdaj z rezistenco? En mesec jo bomo upeljavali, drug mesec jo bode družba izdržala in tretji mesec pride pomlad, skladišča se napolnijo in za eno leto smo zopet na suhem...

Še enkrat torej: Rezistenca v rudnikih je nemogoča; ker služijo kopači v «gedingu», ker podaljša bojni čas, ker potrebuje vzorne organizacije, ker je veliko težje uresničiti, ker ni določba o minimalni plači nič gotovega itd. — To je moje trdno prepričanje in kolikor mi je znano, tudi prepričanje starejših rudarskih zaupnikov.

V rudokopih ne bode izpodrinila pasivna rezistenca starega bojnega sredstva: štrajka!

Karel Linhart.

Iz trboveljskega gibanja. Na občnem zboru trboveljske podružnice rudarske «Unije» dne 7. t. m. je podal podružnični tajnik sodrug Linhart poročilo delovanja od 7. oktobra do 1. januarja. Prva naloga tajništva je bila, pomiriti po Mlakarjevi aferi razburjene duhove. Lahko se konstatuje, da se je to posrečilo: organizacija ni nazadovala, temveč lepo se je razvila in celo povišalo število svojih članov. Cela vrsta nasprotnikov je došla v društvo in tudi najzanimarnejši «čakovci» (indiferentneži) so se pričeli organizovati. Napredek se čuti v Trbovljah, zlasti pa v Hrastniku, kjer je zadnji štrajk vzbudil duhove. Tajništvo je izvrševalo svojo nalogo, zlasti po javnih društvenih shodih (t. zv. diskuzijskih večerih), ki so se vršili vsak teden po 1 ali dvakrat. Poleg tega so se vršili 3 večji ljudski shodi in 2 ženska shoda ter 4 zborovanja cementnih delavcev. V Hrastniku so bili 3 javni shodi, h katerim je štelih še 2, ki sta se priredila za časa zadnje stavke. Poleg tega se je vršila cela vrsta sej lok. odbora, zadruga, predstojnikov, brat. skladnice, odbora podružnice, akcijskega odbora 20 mož in drugih korporacij. Ker tajništvo ni revirno, temveč podružnično, oz. politično, je razvilo svoje delovanje tudi na političnem polju. Omenimo zlasti velike demonstracije za volilno pravico, ki so imponirale celo najhujšemu nasprotniku. Tudi v Zabukovcu se je vršil shod in je upati, da se razvije tudi tam intenzivnejše gibanje. — Mezdni gibanj oziroma stavk je bilo več. Razven res inten-

zivnega in uspešnega delovanja delegatov rudarske zadruge omeni še sledeče akcije: Odpust delavca Klemenčiča iz cementne tovarne (uspešno, kajti delavec je bil zopet vzprejet), akcija proti hišniku Zupanu (principielno uspešno), akcija za zopetni sprejem sodruga Podobnika (nereseno), štrajk v Hrastniku (uspešno; glej «Prapor» 1. števil.), akcija za deputat premoga (nereseno), akcija za zopetni sprejem zaupnika Gajseka v cem. tovarni in drugih delavcev (uspešno), in nove zahteve, ki stoje ravno zdaj v štadiju odločitve. Političnih sodnijskih zasledovanj je bilo več. Omenimo le sledeče: Tožba paznika Petenača proti delavkam (4krat preložena in še nerešena); tožba stavke na «seperaciji» (uspešno končana, glej «Prapor»), tožba paznikov Božič in Turnšek contra Šoln-Mlakar (priziv potrtil 1. sodbo), tožba proti sodrugu Linhartu radi demonstracij (preloženo) itd. — Prošenj, tožeb in drugih spisov je napravilo tajništvo 42; pisem se je pisalo 170, sprejelo pa 190, na katere se je odgovorilo. — Situacija organizacije je danes izvrstna in lahko se trdi, da smo pridobili v poročilni dobi moči, resnosti in upliva. Za to se bode nadaljevalo in imelo temveč uspeha, čimbolj bodo ponehali notranji osebni boji.

Pekovske delavce se opozarja, da so v Pulju pekovski pomočniki v plačilnem gibanju. Priporoča se jim torej, naj tam ne iščejo dela in naj se ne puste zapeljati od nikogar.

Društvene vesti.

Zveza lesnih delavcev, podružnica ljubljana ima v nedeljo 21. t. m. ob 9. uri dopoldan svoj celotni občni zbor v Koslerjevi zimski pivovarni. Vsaki član, kdor hoče biti poučen o letnem delovanju društva, mora porabiti to priložnost, tembolj ker je razen društvenih poročil na dnevnem redu tudi volitev novega odbora. Podružnica pričakuje torej mnogobrojno udeležbo, kar je pač pri ljubljanskih organiziranih mizarjih in delavcih sorodnih strok že samoobsebi umljivo.

Vabilo.

Nabrežinske delavske zadruge sklicujejo na nedeljo, 28. januarja t. l. ob 3. uri pop. v društveni pisarni pri Josipu Frančeskinu

izvenredni občni zbor.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo o združnem delovanju.
3. Razni predlogi in nasveti.

Morebitne predloge se sprejema vsaki dan v društveni prodajalni pismenim potom.

Organizacija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmaga nemogoča.

Delavci!

Spominjajte se na to v sedanjem bojevitnem času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkriti nasprotnik.

Skrb vsake gospodinjice je posvečena družinski blaginji!

Kathreinerjeva Kneippova sladna kava

Je po Kathreinerjevem načinu svojega proizvodnje okusna, zdravju v prospeh in poceni, ima torej neprecenljive prednosti za vsako gospodinjstvo!

Poudarjajte pri nakupovanju izrečno ime Kathreiner in zahtevajte le izvirne zavoje z varstveno znamko župnik Kneipp.

Sodrug, Delavec, berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogr. kraje: za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrta leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrta leta K 1.49. — Za Ameriko: za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah „Rdeči prapor“ naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Bizjak, Bohoričeve ulice 10.
Francot, državni kolodvor, Sp. Šiška-Hotel „Union“, Miklošičeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kušer, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatega, Glavni trg.
Šešark, Šelenburgove ulice.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.
Gostilna Podgorelec, Rožna dolina.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza caserma.
Može, via Miramar.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».